

בס"ד. ש"פ וישלח, ח"י כסלו, ה'תשכ"ג

(הנחה בלתי מוגה)

קטנתי מכל החסדים ומכל וכו',¹ ומבאר רבינו הזקן באגרת הקודש ד"ה זה שכתבה אחר ביאתו מפ"ב,² שמצד החסדים שהם בחי' קרבת אלקים צריך האדם להיות בביטול ושפלות, כפי שמצינו באברהם שאמר ואנכי עפר ואפר,³ היינו, שהענין דקרבת אלקים שהי' אצלו, פעל בו ביטול ושפלות, ומכ"ש ביעקב שהי' בחיר האבות,⁴ הרי ודאי שהחסדים שלמעלה פעלו ביטול בנפשו, שזהו אומרו קטנתי מכל החסדים, שנעשה קטן בעיניו מחמת ריבוי החסדים. וזהו החילוק שבין חסד דקדושה לחסד דקליפה (חסד דישמעאל⁵), שבחסד דקליפה כל שהחסד גדול הוא הולך וגדל בגובה וגסות הרוח ורוחב לבו, משא"כ חסד דקדושה שפועל ביטול. ומסיים באגרת: ולזאת באתי מן המודיעים כו' על ריבוי החסדים כו' לבלתי רום לבכם מאחיהם כו' או לשרוק עליהם חו' וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה⁶ שהכוונה בזה לשלול גם שריקה דקדושה], ומסיים, ומענה רך משיב חימה⁷ כו', וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים⁸ הפנים וגו'.

והנה כיון שאגרת זו כתבה רבינו הזקן אחר ביאתו מפ"ב, מובן, שהיא קשורה עם כללות ענין העבודה ע"פ חסידות, שהרי ידוע⁹ שכללות ענין המאסר דפ"ב הוא ע"ד מארז"ל¹⁰ הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו, והיינו, שע"י המאסר בפ"ב נתחדש בחי' שמנו, שרומז על כללות הענין דמ"ת, כמובן ממארז"ל¹¹ בנוגע להחידוש דמ"ת, כל המעשים שעשו לפניך האבות ריחות היו אבל אנו שמן תורק שמך, וזוהי

(7) משלי טו, א (ושם: ישיב חימה. אבל כ"ה ככפנים בכרכות יז, א. של"ה מסכת יומא רלב, א. ועוד).

(8) משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ו.

(9) ספר השיחות תורת שלום ע' 26.

(10) ראה מנחות נג, סע"ב. שמור"ר ר"פ תצוה.

(11) שהש"ר פ"א, ג (א). וראה סה"מ תרס"ב ע' רסה ואילך. תרע"ח ע' קסד ואילך. ובכ"מ.

(1) פרשתנו (וישלח) לב, יא.

(2) תניא אגה"ק ס"ב.

(3) וירא יח, כז.

(4) ראה ב"ר פע"ו, א. זח"א קיט, ב. קמז,

ב. שעה"פ להאריז"ל תולדות כז, כה.

(5) ראה זח"ג רמז, ב. תורת חיים תולדות קמה, ב ואילך.

(6) שיחת י"ט כסלו תרצ"ג ס"י (לקו"ד

ח"א כ, א ואילך).

גם השייכות דבחי' שמנו לי"ט כסלו, כידוע שי"ט כסלו הוא מ"ת פנימיות התורה¹². ומזה מובן שבאגרת זו מבואר כללות ענין העבודה ע"פ חסידות, הן בנוגע להקו דסור מרע והן בנוגע להקו דעשה טוב, הן בנוגע לעבודה עם עצמו והן בנוגע להפעולה על הזולת. והיינו, שבנוגע לעבודת עצמו, הקו דעשה טוב הו"ע קטנתי מכל החסידים, שבכל חסד שהקב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד, והקו דסור מרע הוא מ"ש לבלתי רום לבכם מאחיהם כו'. וכמו כן בנוגע להפעולה על הזולת [מצד הענין דאהבת ישראל שזהו כלל גדול בתורה¹³, זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה כו'¹⁴], שגם בענין זה נתבאר ב' הקוין דסור מרע ועשה טוב, מענה רך משיב חימה הוא הקו דסור מרע, וכולי האי ואולי כו' כמים הפנים גו' הוא הקו דעשה טוב.

וצריך להבין מ"ש באגרת הנ"ל בענין שלילת החסד דישמעאל [שהכוונה בזה בנוגע לאיש הישראלי, שיכול להיות אצלו ענין החסד כמו חסד דישמעאל, והיינו שההשפעה היא כדי להתייחר כו', ולכן צריך לשלול ענין זה], דלכאורה אינו מובן איך שייך שתהי' השפעת החסד מצד הישות. והיינו, שמצד הישות אי אפשר להיות ענין של השפעה כלל, אפילו לא כדי להתייחר. וגם צריך להבין מה ששולל הענין דלשרוק עליהם ח"ו, שהכוונה בזה היא גם לשריקה (א פייף) דקדושה (כנ"ל), דלכאורה, כיון שזוהי שריקה דקדושה, מה שייך ענין זה לבחי' חסד דישמעאל.

(ב) **ויובן** זה בהקדים המבואר בלקו"ת ד"ה ארץ הרים ובקעות גו'¹⁵, ששם נתבאר באריכות יותר הענין המבואר באגה"ק שבתניא כאן. ומתחיל לבאר שארץ היא כנס"י. והוא ע"פ מאמר הבעש"ט¹⁶ עה"פ¹⁷ כי תהיו אתם לי ארץ חפץ, שבנ"י נמשלו לארץ, דכשם שבארץ טמונים אוצרות רבים, ואף אחד אינו יכול לחפור בעומק (זיך דערגרונטעווען און דערגראָבן) ולגלות את כל האוצרות, כן הוא גם בנוגע להמעלות שישנם אצל כו". וזהו ארץ הרים ובקעות, שבכנס"י

15) עקב יז, ג ואילך. וראה גם אוה"ת עקב ע' תרכו ואילך.

16) אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג ע' רפה. וראה כתור שם טוב בהוספות סימן נו, ובהנסמן שם.

17) מלאכי ג, יב.

12) ראה "התמים" חוברת ב ע' צד [צג], בן ואילך ובהערות המערכת שם. וראה לקוטי לוי"צ אג"ק ע' רכג ואילך.

13) תו"כ ופרש"י קדושים יט, יח.

14) שבת לא, א.

שנקראת ארץ ישנם הרים ובקעות. הרים קאי על העבודה באהבה, שהיא בחי' חותם בולט¹⁸, וכמו אברהם שקראו הר¹⁹, וכידוע²⁰ בפירוש מארז"ל²¹ אין קורין אבות אלא לשלשה, שכל עניני העבודה שהיו אצל האבות צריכים להיות בכאו"א מישראל, ולכן יש בכאו"א מישראל העבודה דאברהם שקראו הר, שהו"ע האהבה, בחי' חותם בולט. ובקעות קאי על העבודה דביטול ויראה, בחי' חותם שוקע, שגם ענין זה הי' אצל אברהם (ועי"ז גם בכאו"א מישראל), כמ"ש³ ואנכי עפר ואפר. ומש"נ הרים ובקעות לשון רבים, הרי זה לפי שבכל אחד מהם (באהבה וביראה) יש כמה מדריגות, ונחלקים בכללות לב' מדריגות, אהבה זוטא ואהבה רבה, וכן ביראה, יראה תתאה ויראה עילאה. וכידוע²² בענין ד' אותיות שם הוי' שהם דחילו ורחימו ורחימו ודחילו. והנה, ההמשכות שמלמעלה שנמשכות ע"י העבודה דאתעדל"ת הם כחותם המתהפך, שבחי' חותם בולט דלמטה ממשיך מלמעלה בחי' חותם שוקע, והיינו, שע"י העבודה דאהבה שהיא בחי' חותם בולט דלמטה, נמשך מלמעלה אור שבא בבחי' צמצום, שהו"ע השקיעה (חותם שוקע). ואילו ע"י העבודה דיראה וביטול שהיא בחי' חותם שוקע דלמטה, נמשך מלמעלה בחי' חותם בולט, שהו"ע המשכת אור בלתי מוגבל. והנה, כאגה"ק שבתניא לא נתבאר אופן העבודה דבחי' הר, אלא רק אופן העבודה דבחי' בקעה, שהו"ע הביטול דאנכי עפר ואפר, והיינו, לפי שספר התניא נכתב בקיצור, ולכן נתבאר בו רק תכלית המכוון של העבודה, שהו"ע הביטול. אבל בלקו"ת ששם מבואר הענין באריכות, נתבארו פרטי אופני העבודה, שצריך להיות גם העבודה דהר, שהו"ע האהבה, בחי' חותם בולט, ומזה באים לתכלית המכוון, העבודה דבקעה, שהו"ע הביטול דאנכי עפר ואפר, בחי' חותם שוקע דלמטה, שע"י נמשך אמיתית החסד והגילוי מלמעלה בבחי' בלי גבול. וזהו גם הפירוש דקטנתי מכל החסדים, שע"י העבודה דקטנתי, שהו"ע הביטול, בחי' חותם שוקע דלמטה, נמשכים כל החסדים, בחי' חותם בולט דלמעלה, שהוא חסד בלי גבול. והיינו, שבתניא מבואר רק שמצד החסדים נעשה הענין דקטנתי, אבל בלקו"ת מוכח שיש עוד פירוש, שהענין דקטנתי גורם להמשכת כל החסדים.

(22) ראה זח"ג (רע"מ) קכב, ב ואילך.
תקו"ז ת"ו (כא, ב). ת"י (כה, ב). ועוד. וראה
לקו"ת שה"ש שם. ובכ"מ.

(18) ראה גם לקו"ת שה"ש מו, א.
(19) פסחים פח, א. פרש"י ויצא כח, יז.
(20) תו"א ר"פ וארא.
(21) ברכות טז, ב.

ג) **ולהבין** כל זה בעומק יותר, הנה ידוע שבבחי' החסד שלמעלה יש בכללות ב' מדריגות, כמאמר²³ אית חסד ואית חסד, וכמבואר בלקו"ת שם ובארוכה בהמשך תער"ב²⁴ שיש בחי' חסד דאריך הנקרא רב חסד, ויש בחי' חסד דז"א הנקרא חסד זוטא²⁵. אך צריך להבין מה שנקרא חסד זוטא, ועד"ז כללות המדות דאצילות שנקראים בשם זעיר (ז"א, זעיר אנפין), דכיון שבחי' החסד וכן כללות המדות הם בעולם האצילות שהוא בבחי' בלי גבול, איך נקראים בשם זוטא וזעיר. ועם היות שהבלי גבול דאצילות הוא רק לגבי בי"ע, מ"מ, כיון שהוא בלי גבול, הרי אי אפשר לקרותו בשם זוטא. וע"ד הידוע ומבואר במק"א²⁶ בענין האהבה דבכל מאדך²⁷, שפירושו מאד שלך, דאף שאין זה בלי גבול אמיתי, שהרי אצל מי שגדול ממנו מתיישבת אהבה זו בכלי לבו, מ"מ, כיון שאהבה זו אצלו היא בבחי' בלי גבול, הרי הוא מעורר וממשיך עי"ז בחי' בלי גבול האמיתי, והיינו, לפי שזה גופא שהוא בלי גבול אצלו עכ"פ, הרי זה קשור ובוה נמצא בחי' בלי גבול האמיתי. וכמו כן יובן בבחי' הבלי גבול דאצילות, דעם היותו בלי גבול רק לגבי בי"ע, מ"מ, כיון שבפרט אחד עכ"פ הוא בלי גבול, הרי נמצא בזה בחי' בלי גבול האמיתי. ומזה מובן בנוגע לכללות המדות דאצילות, ובפרט מדת החסד שהיא יומא דאזיל עם כולהו יומין²⁸, שלא שייך לקרותה בשם זוטא, כיון שיש בה בחי' בלי גבול האמיתי. אך הענין הוא (כפי שמבאר בהמשך תער"ב), שמה שנקרא בשם חסד זוטא, אין זה מפני שהחסד הוא בהגבלה, אלא מפני שהחסד הוא מצד הקטנות (זוטא) והביטול. וכמו השפעת החסד של אברהם אבינו, שמצד הביטול והשפלות שלו שלא הי' נחשב כלל בעיני עצמו, כמ"ש ואנכי עפר ואפר, הי' משפיע טוב וחסד לכולם. וזהו ההפרש שבין חסד דאריך לחסד דז"א, שחסד דאריך אינו מצד הביטול (כדלקמן ס"ה), וחסד דז"א הוא מצד הביטול, ולכן נקרא בשם חסד זוטא.

26) ראה תו"א מקץ לט, ג ואילך. ובכ"מ.
27) ואתחנן ו, ה.

28) ראה זח"ג קג, א-ב. קצא, א-ב. עץ חיים שער כה (שער דרושי הצלם) דרוש ב. פרי עץ חיים שער הסוכות פ"א. שער מאמרי רשב"י פ' יתרו תרומה ואמור. לקו"ת האזינו עו, ב. ועוד.

23) זח"ג (אד"ר) קלג, ב. וראה גם תניא אנה"ק ס"י. תו"א תצוה פב, א ואילך.

24) ח"א פר"מ. וראה גם ד"ה אם בחוקתי תלכו תשט"ז פ"ד ואילך (סה"מ תשט"ז ע' קצא ואילך).

25) ראה גם אוה"ת וירא צ, א ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' קצח ואילך. ד"ה קטנתי עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' קיה ואילך).

ד) **ויובן** זה²⁹ ע"פ מארז"ל³⁰ שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית, ויש אומרים זו מדת סדום, והיינו, שת"ק ס"ל שמדת סדום היא רק מניעת ההשפעה כאשר זה נהנה וזה לא חסר, אבל כאשר מניעת ההשפעה היא מפני שזה חסר, שזהו"ע שלי שלי ושלך שלך, הרי זו מדה בינונית. והי"א ס"ל שגם מניעת ההשפעה מפני שזה חסר (היינו שמשפיע לזולתו רק כאשר אינו חסר) היא מדת סדום. וביאור הענין באופן ההשפעות מלמעלה, שההפרש בין בחי' זה נהנה וזה חסר לבחי' זה נהנה וזה לא חסר, הוא ההפרש שבין ההמשכה מאורות מקיפים להמשכה מאורות פנימיים, שבהמשכת אור פנימי המשפיע הוא חסר, משא"כ בהמשכת אור מקיף אין המשפיע חסר. ויובן ע"פ המבואר במק"א³¹ ההפרש בין אור לשפע, ששפע הוא השפעת מהות דבר, כמו השפעת השכל שהוא בבחי' מציאות דבר, ופועל שינוי בהמשפיע, שאינו דומה קודם ההשפעה, בעת ההשפעה ולאחרי ההשפעה, שקודם ההשפעה צריך להכין את עצמו מה להשפיע ואיך להשפיע, ובעת ההשפעה טרוד הוא בהשפעת השכל באופן דמקיף ומוקף (כמבואר בתניא פ"ה), וגם לאחר ההשפעה הוא טרוד כו'. והרי ענין זה שהמשפיע משתנה ע"י השפעת השכל הוא ענין של חסרון. ומכ"ש בהשפעת דבר גשמי, כמו שפעת מים, שכאשר המים נמשכים הרי הם חסרים במקומם הקודם, שזהו"ע זה נהנה וזה חסר. משא"כ המשכת האור הוא באופן שזה נהנה וזה לא חסר, לפי שהאור הוא הארה בלבד שאינו פועל שום שינוי בהמאור, שהרי המאור אינו מוטרד להאיר. ובעומק יותר, שגם האור עצמו אינו משתנה, דמאחר שהאור הוא מעין המאור, הרי כשם שאין שינוי בהמאור, כך אין שינוי גם בהאור, דשמשא אכולי עלמא נייחא³², שמאיר גם במקום האשפה, ומ"מ נשאר במהותו ואינו משתנה עי"ז כלל. והנה, ע"ד ההפרש בין אור לשפע, הוא גם ההפרש באור עצמו בין אור פנימי לאור מקיף, דאמיתית ענין האור (שאיין בו שינוי, זה נהנה וזה לא חסר) הוא בחי' אור מקיף, משא"כ בחי' אור פנימי, כיון שהוא מתצמצם לפי ערך המקבלים, הרי הוא חסר. וכל זה הוא אפילו בענין ההשפעה שמבחי' האור, ומכ"ש בהשפעה שמבחי' הכלים, שכיון שהיא באה בהתחלקות, שמתחלקת לחלקים כו', הרי זה חסר ממש. וכידוע שמג' הבחי' דאור מקיף אור פנימי

29) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב שם פרמ"א ואילך. וראה גם אוה"ת וירא צט, ואילך.
30) ראה בארוכה המשך תער"ב שם פנ"ג
31) ראה סנהדרין לט, א.
32) אבות פ"ה מ"י.

וכלים כפי שהם למעלה, משתלשלים למטה ג' הענינים דאור חיות וכח³³, דאור הוא בחי' אור מקיף, חיות הוא בחי' אור פנימי, וכח הוא מה שנמשך מצד הכלים, כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בכמה דרושים³⁴ שגדר ענין הכח הוא מה שמתחלק לחלקים פרטיים לפי ערך הפעולה שפועל. וזהו ענין זה נהנה וזה חסר, שעיקרו הוא בהשפעה שמבחי' הכלים, משא"כ באור פנימי ומכ"ש באור מקיף, שהוא באופן דזה נהנה וזה לא חסר.

והנה החילוק בין ג' בחי' הנ"ל הוא לא רק בהמשפיע (שע"י ההשפעה שמצד הכלים הרי הוא חסר, משא"כ באור פנימי ומכ"ש באור מקיף אינו חסר), אלא גם בהמקבל, שכלל שהמשפיע חסר יותר אזי נהנה המקבל יותר. והיינו, שבהמשכה שמצד אור מקיף, כיון שהמשפיע לא חסר, הנה גם אצל המקבל אין זה באופן שנהנה בפנימיות, אלא בבחי' מקיף בלבד. ואף שמבואר במק"א³⁵ שכללות ענין הגילוי, גם מה שנמשך מבחי' אור מקיף, הוא ע"י הכלים, מ"מ, הרי אין זה בהתלבשות כלל. והוא עד"מ³⁶ מאדם שעומד בד' אמות של צדיק בשעה שמתפלל, שתפלתו של הצדיק פועלת עליו שע"ז נעשה אצלו שינוי שגם הוא מתפלל באופן אחר, אבל אעפ"כ הרי זה רק בבחי' מקיף, ולא באופן שנהנה בפנימיות. ומטעם זה מבואר בדרושי חנוכה³⁷ שלא מספיק ההמשכה דשמונה נסיכי אדם³⁸ שמהם נמשך בחי' מקיף, אלא צריך להיות גם ההמשכה דשבעה רועים³⁸, שהו"ע ההמשכה בפנימיות. והיינו, דעם היות שגם מבחי' המקיף ישנו אור וגילוי, שלכן הנה גם בחי' אורות דתוהו שלמעלה מהתיישבות כדוגמת המקיפים נקראים בשם אורות, שהו"ע של אור וגילוי, מ"מ, אין זה ענין של הנאה בפנימיות. וענין ההנאה בפנימיות הוא מההמשכה שבבחי' אור פנימי דוקא. ובפרטיות יותר, גם ההנאה מההמשכה שבבחי' אור פנימי אינה דומה להנאה מההמשכה שמצד בחי' הכלים, והיינו, דכיון שבהמשכה שמצד הכלים המשפיע הוא חסר ביותר, לכן נהנה המקבל יותר³⁹. וכמו ההפרש בין השפעת השכל להשפעת הטיפה⁴⁰, שהשפעת השכל, גם כשהיא מלובשת

(37) תו"א שם. מאמרי אדה"ז תקע"א ס"ע

מח ואילך. וראה גם סה"מ תרס"ט ע' לט.

(38) מיכה ה, ד. סוכה נב, ב. ועוד.

(39) ראה אוה"ת וירא שם (ק, א).

(40) ראה גם לקו"ת שה"ש לט, ד. סהמ"צ

להצ"צ מצות פו"ר פ"ב (דרמ"צ ג, א ואילך).

סה"מ תרנ"ז ע' רסז ואילך. תרנ"ט ע' ג.

(33) ראה אוה"ת ענינים ע' קלה.

(34) ראה סה"מ תרפ"ח ע' ע ואילך. ד"ה

מה רב טובך תרצ"ב פ"ג ואילך.

(35) ראה סה"מ תרס"ט ע' סח ואילך.

תרצ"ט ס"ע 219 ואילך. ועוד.

(36) ראה גם תו"א דרושי חנוכה לג, ד.

באותיות, עיקרה אינו האותיות אלא השכל, שהוא אור פנימי, ומזה לא נהנה המקבל כ"כ, שהרי ע"ז לא מתהווה אצלו שכל חדש, משא"כ בהשפעת הטיפה, כיון שהטיפה היא גשמית, שהו"ע ההמשכה שמצד הכלים, הנה בזה דוקא נמשך העצם. ומכל זה מובן שכל שהמשפיע חסר יותר נהנה המקבל יותר. ושני ענינים בזה, הא', שההשפעה מתקבלת אצלו בפנימיות יותר, והב', שההשפעה נמשכת ממקום פנימי יותר, שנמשך בזה מעצמות המשפיע, כמובן ממשל הטיפה.

(ה) **ועפ"ז** יובן ההפרש שבין חסד דאריך לחסד דז"א, דהנה, חסד דאריך הוא בחי' מקיף, ולכן אפשר להיות מזה יניקה כו', והיינו לפי שבבחי' זו נאמר כחשכה כאורה⁴¹, משא"כ חסד דז"א הוא אור פנימי, ונמשך במקום הקדושה דוקא. וזהו פירוש מארז"ל⁴² אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ, דלעוברי רצונו נמשכת ההשפעה מבחי' אור מקיף, ועושי רצונו מקבלים ההשפעה מבחי' אור פנימי, והרי ההנאה מאור פנימי היא גדולה יותר מאשר ההנאה מאור מקיף, הן מצד זה שההשפעה מתקבלת בפנימיות יותר, והן מצד זה שהאור עצמו הוא מבחי' פנימית יותר [שזהו הטעם שמבחי' אור פנימי לא תהי' יניקה לחיצונים כמו מאור מקיף, לפי שלוקח מבחי' הפנימיות יותר⁴³]. וזהו לעושי רצונו עאכו"כ, כיון שהאור פנימי שרשו נעלה יותר. ומ"מ נקרא חסד דז"א בשם חסד זוטא, שאין זה מצד הקטנות והצמצום, שהרי אדרבה, כמשנת"ל שההשפעה שבבחי' אור פנימי (חסד דז"א) היא באופן שנהנה יותר מההשפעה שבבחי' אור מקיף (חסד דאריך), ולא זו בלבד שההשפעה מתקבלת בפנימיותו של המקבל יותר, אלא עוד זאת, שזה נוגע גם בעומק המשפיע יותר, כמובן ממשל השפעת הטיפה הנ"ל, ומה שנקרא בשם חסד זוטא הרי זה מפני שהחסד הוא מצד הביטול.

וזהו⁴⁴ ג"כ מה שנקרא בשם חסד ולא בשם גדולה, כידוע שמקובלים הראשונים קראו המדות העליונות בשם גג"ת, גדולה גבורה תפארת, ואילו האריז"ל קראם בשם חג"ת, חסד גבורה תפארת, והיינו, דאף שלשון הכתוב⁴⁵ הוא לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת גו', וכן אומרים אנו בתפלה הא"ל הגדול הגבור כו', מ"מ, קורא האריז"ל מדה

(44) בהבא לקמן — ראה לקו"ת עקב

שם, ד. המשך תער"ב שם פר"מ. וראה גם

אוה"ת סה"מ תרכ"ז וד"ה קטנתי (סה"מ

עטר"ת ע' קיז ואילך) שבהערה 25.

(45) דברי הימים א כט, יא.

(41) תהלים קלט, יב.

(42) נדרים נ, ס"ב.

(43) אין זוכרים בכיורו אם נאמר כן

(החז"ל).

זו בשם חסד, ולא בשם גדולה. והענין בזה, שבחי' חסד דאריך נקרא בשם גדולה, והיינו, לפי שהשפעה היא מצד הגדלות בבחי' בלי גבול, אבל בחי' חסד דז"א נקרא בשם חסד ולא בשם גדולה, והיינו, דעם היות שגם חסד דז"א הוא בבחי' בלי גבול, וכפי שמבאר רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה⁴⁶ שהגדול היא מדת חסד והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ כו', וא"כ, גם מדת החסד דז"א היא בבחי' אין קץ*, ולכן נקראת בשם גדולה [ואדרבה, מצד פרט אחד הרי עיקר אמיתית הבלי גבול הוא בבחי' ז"א יותר מאשר בבחי' אריך, כנ"ל שאור פנימי נמשך מבחי' פנימית יותר], מ"מ, נקראת בשם חסד זוטא, מפני שהחסד הוא (לא מצד הגדלות, אלא) מצד הביטול.

ועד"ז הוא ההפרש בין תהו לתיקון, שבתיקון באים האורות בכלים, שזהו בחי' אור פנימי שלפי ערך הכלים, משא"כ בתהו היו אורות מרובים שלא לפי ערך הכלים, שזהו ע"ד בחי' אור מקיף [שזהו ענין שלי שלי ושלך שלך זו מדת סדום⁴⁸, שהשפעה היא דוקא כאשר אינו חסר, אבל כאשר חסר אינו משפיע, והיינו, שהשפעה היא מבחי' אור מקיף, ולא בפנימיות], שבתהו היו הספירות בהתפשטות ובישות, שלכן הי' בהם ענין השבירה, ומזה נעשה יניקה כו' לחיצונים. משא"כ הספירות דתיקון שבהם באה במורגש הכוונה העליונה (זיי האָבן דערהערט און מכוין געווען דערצו), הרי זה פעל אצלם שיהיו בטלים להכוונה העליונה, ומצד זה נתצמצמו לפי ערך הכלים. אמנם, אף שנתצמצמו, הרי בזה דוקא היא אמיתית הגדלות והבלי גבול. וזהו ג"כ ענין חסד דאברהם וחסד דיעקב, שהחסד הוא מצד הביטול, שבזה דוקא הוא אמיתית הבלי גבול.

(ו) **וביאור** הענין⁴⁹, דהנה, בהשפעת החסד שמצד ענין ההתנשאות ישנם ב' אופנים, השפעת החסד שמצד התנשאות עצמית, והשפעת החסד שמצד התנשאות חיצונית. והחילוק שביניהם, שמצד התנשאות עצמית הרי הוא משפיע לכל. והיינו, שאין זה באופן המבואר במק"א⁵⁰

(* עיין בדרוש ג' שיטות⁴⁷.)

(49) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב

(46) פ"ד.

שם פרל"ב ואילך.

(47) נדפס באוה"ת ענינים ע' רנח ואילך.

(50) ראה המשך תער"ב שם פרל"ה.

(48) ראה גם המשך תער"ב שם פרל"ז (ע')

שטבע המרוםם להיות נמשך אל השפל דוקא, שלכן ישפיע לעבד דוקא, ולא לשר, אלא באופן שמשפיע לכולם, הן לשר והן לעבד הפשוט. והיינו, שסיבת ההשפעה להשר אינה מפני שלגביו אין השר תופס מקום כלל, ונחשב כעבד, אלא גם אם ה' תופס מקום אצלו, ה' משפיע לו. וטעם הדבר הוא, שלהיותו בהתנשאות עצמית, הרי כל עניניו הם בהתפשטות, ולכן משפיע לכולם. משא"כ מצד התנשאות חיצונית אזי ההשפעה היא לשפל דוקא, וגם כאשר משפיע להשר, הרי זה רק מפני שאינו תופס מקום אצלו, אבל כאשר הוא תופס מקום אצלו, הרי הוא סותר ומנגד אליו, ובמילא לא ישפיע לו, וגם אם ישפיע לו, יהי' זה באופן שיפעול בו שבירה ע"י ההשפעה. וכמו שמצינו בענין שבירת הכלים דתוהו, שמצד גילוי האורות מרובים דתוהו שהם בבחי' התנשאות (חיצונית), נעשה שבירת הכלים, והיינו, שהשבירה היא מצד גילוי האור דוקא. וכמשל הרב שמשפיע לתלמיד שכל שאינו לפי ערכו, שע"ז מתבלבלים כלי שכלו של התלמיד, משא"כ אם לא ה' משפיע לו כלל, או שה' משפיע שכל שאינו בערכו כלל עד שאינו נרגש אצלו אפילו לא בבחי' מקיף, שאז לא היו מתבלבלים כלי שכלו כו'. וכל זה הוא בהתנשאות חיצונית, שאז ההשפעה לזולת היא באופן שפועלת שבירה בהמקבל.

והנה משבירת הכלים דתוהו נמשך בחי' חסד דישמעאל, שהו"ע השפעת החסד שמצד הישות, היפך הביטול⁵¹, ולכן ההשפעה היא באופן שמשפיע רק מהמותרות שלו, ובודאי שאין זה באופן שמפייסו⁵², שזהו העיקר שבענין הצדקה, ואדרבה, שמצד ההתנשאות נעשית ההשפעה באופן ששובר את המקבל, ע"ד מארז"ל⁵³ יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם. משא"כ בחי' חסד דאברהם שההשפעה היא מצד הביטול, דכיון שאנכי עפר ואפר, הרי לעצמו אינו צריך כלום, ולכן נותן את הכל להזולת, וההשפעה היא באופן שמפייסו וכו'. והשפעה זו שמצד הביטול מגעת בבחי' התנשאות עצמית שלמעלה מהתנשאות חיצונית, והיינו, שמצד התנשאות עצמית אין הזולת סותר לו, ולכן משפיע לכל כו'. וזהו משנת"ל שאמיתית ענין הבל"ג הוא בבחי' חסד זוטא דוקא, כיון שחסד זוטא שרשה בבחי' התנשאות עצמית.

ז) וזהו קטנתי מכל החסדים, שע"י הביטול דקטנתי נעשית המשכת כל החסדים, כיון שהביטול דקטנתי מגיע למעלה בבחי'

52) ראה ב"ב בתרא ט, ב.

53) קידושין לא, סע"א.

51) ראה גם ד"ה קטנתי הנ"ל (סה"מ

עטר"ת ע' קכג).

התנשאות עצמית. וזהו גם מה שאומר רבינו הזקן שלא לשרוק עליהם ח"ו, שבזה שולל גם שריקה דקדושה, כי, מבחי' ההתנשאות, כולל גם שריקה דקדושה, יכול להסתעף ענין חסד דישמעאל, ולכן צריכה להיות העבודה באופן של ביטול דוקא, להשפיל רוחם כו' ומענה רך וכו', כי דוקא ע"י הביטול מגיעים בבחי' העצם. וזהו גם כללות הענין די"ט כסלו, שע"ז שכותשין אותו מוציא שמנו (כנ"ל), והיינו, שע"י הביטול נתחדש הענין דהפצת המעיינות חוצה (כידוע⁵⁴ שהענין דהפצת המעיינות חוצה נתחדש ע"י המאסר דפ"ב). וכן הוא גם בעבודת כאו"א, שההשפעה לזולת בהפצת המעיינות צריכה להיות מצד הביטול דוקא, באופן דמענה רך כו', ועי"ז יהי' כמים⁸ הפנים לפני גו', ומזה באים גם לבחי' פנים בפנים גו'⁵⁵, כי, כאשר כולנו כאחד אזי ברכנו אבינו באור פניך⁵⁶, שנעשה קיום היעוד⁵⁷ ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך.

56) ברכת "שים שלום" שבסוף תפלת העמידה.

57) ישעי' ל, כ. וראה תניא פל"ו.

54) ספר השיחות תורת שלום ס"ע 112

55) ואתחנן ה, ד.